

УЛОГАТА НА МЕДИУМИТЕ ВО ЈАЗИЧНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ

Виолета Николовска¹

Иако на почетокот оваа статија беше замислена со поширок обем, на почетокот на нашето истражување се покажа дека македонската телевизиска продукција, и тоа на националната телевизија, има направено едно ремек-дело во воспитно-образовната сфера кое заслужува да се одбележи. Тоа е емисијата што на сите ни е многу добро позната, особено на мојата генерација – Бушава азбука. Самиот назив на серијата емисии е многу оригинален, сликовит – и ДЕТСКИ – БУШАВА АЗБУКА.

¹ Доцент д-р Виолета Николовска
Педагошки факултет – Штип
Државен универзитет „Гоце Делчев“
violeta.nikolovska@ugd.edu.mk

Да ја дадеме и нејзината лична карта (како што секоја буква во емисијата има своја лична карта, така можеме да направиме и за самата емисија): тоа е

- ТВ серија, родена во 1985 година (од 31 епизода)
- Родители ѝ се: драмскиот писател Горан Стефановски и режисерот Слободан Унковски, како и цела една прекрасна актерска екипа: Синоличка Трпкова, Александар Чамински, Ненад Стојановски, Јовица Михајловски, Мими Таневска, Кирил Ристовски, Петре Арсовски, Светлана Стојановска, Ѓорѓи Јолевски, Софија Куновска, Соња Михајлова, Драган Спасов, Гоце Тодоровски, Марин Бабиќ. Во нејзиното потесно семејство е и АБВ – бендот (Ана, Бодан и Влатко) и една прекрасна екипа од деца-актери.

Зошто ја избравме токму оваа серија? За моќта на медиумите не треба многу да зборуваме. Тоа е познато нешто. За тоа пишувале социолозите, тоа го истражувале психолозите, и тоа се борат да го искористат политичарите. Нас нè интересира силата на медиумите, од кои најдостапен и најшироко користен е телевизијата (можеби веќе паралелно со интернетот), во образовни и во воспитни цели. За негативните ефекти врз развојот на младите личности исто така многу се зборува, и тоа повторно од различни стручни профили: социолози, психолози и педагози, пред сè. Се зборува за агресивноста во филмовите и за жал, дури и во анимираните серии, за негативните ефекти на емисиите (некои од нив дури се толку некреативни што може да имаат стагнирачко влијание во развојот на личноста на младите луѓе). Но, малку се зборува, веројатно затоа што и малку се среќаваат емисии од таков тип, за позитивната улога што може да ја имаат медиумите.

Медиумите може да влијаат експлицитно и имплицитно. Експлицитно, прокламирајќи, презентирајќи одредени содржини, а имплицитно – преку моделот што го нудат како пример (за комуникација, однесување, морална и естетска вредност). Во воспитанието, многу посилна е улогата на второто влијание, според мое лично мислење. Тезата „не ме гледај што правам, туку слушај ме што ти зборувам“, е теза што е пример за демагогија, која особено кај децата не поминува (создава револт, гнев, особено во семејството).

Во случајов, ние ќе се задржиме на емисија направена со цел експлицитно да делува образовно, а како што ќе видиме, таа делува и воспитно. При тоа, нејзиното воспитно влијание не е експлицитно, туку имплицитно. Таа не

воспитува со зборови, туку со пример, со дело. Емисиите што воспитно делуваат се многу ретки (барем оние што делуваат позитивно). Најтешко е да направите воспитна емисија, што нема да биде од типот „ми соли памет“. Значи, Бушава азбука е емисија за деца, која со задоволство ја гледаат и возрасни, поради тоа што е суптилна во својата воспитна компонента, која доаѓа спонтано и ненаметливо, токму поради љубовта со која е правена, ентузијазмот и креативноста на нејзините автори и на целата екипа. (Тоа е и разбирливо, со оглед на возраста за која е наменета.)

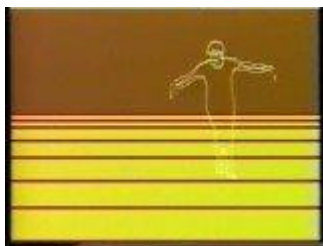
Емисијата нема приказна, не е едукативна во класична смисла, но има неверојатно добро отсликани ликови. Секоја епизода се состои од неколку сегменти. Таа е повеќеслојна и од технички аспект, и од содржински-образовен и од воспитен аспект. Образува јазично, описменува, но и воспитува, воспитува уметнички: цртеж-кариката, графика, музика и малку книжевност. Модерна е по израз (и по повеќе од 20 години), а ја негува и традицијата (секоја епизода има сегмент со народни поговорки или гатанки, а музичкиот дел на бендот АБВ обработува прекрасни изворни македонски народни песни).

Во текстот што следува, ќе го прикажеме секој сегмент посебно и ќе се задржиме на образовно-воспитните цели што со него се остваруваат. За жал, сегментите можеби нема да бидат по тој редослед по кој се јавуваат во емисиите, поради тоа што оваа прекрасна емисија за деца не е достапна во електронска форма за поширока употреба.

СЕГМЕНТ 1: *Лична карта на буквата*

Опис: Компјутерски обработен облик на буквата направен од човечки силуети.

Остварени цели: Запознавање со буквата, живо и топло, еден вид на нејзина персонификација; присутно естетско доживување.

СЕМЕНТ 2: Оваа буква личи на

Опис: Децата дотерани, како за на прием, кажуваат на што им личи буквата. На Пример за *О*: (личи на) топка, ѓеврек, тепсија; *Ј* – (личи на) јадица, но и на „кога некој ме вика со прст“!

СЕМЕНТ 3: Ноли и Сашо

Опис: Два лика, Ноли и Сашо, правилно ја изговараат и ја пишуваат (печатно и ракописно), на целата табла, соодветната буква.

Остварени цели: Правилно изговарање и пишување (образовна – описменување); воспитна – Ноли и Сашо се натпреваруваат меѓу себе, но се натпреваруваат во здрав дух, во смисла на игра и поттикнување и на крај си подаваат рака.

СЕМЕНТ 4: Билјарката

Ова е лик, кој поинтересен им е на поголемите, кои можат да го разберат. Билјарката е типично „женско“, заљубена и заљублива, „женски“ срамежлива, наивно кокетна. Како краен резултат – мила и помалку смешна.

Образовна цел: Се учат растенија на соодветната буква и се учи за растенијата.

СЕГМЕНТ 5: *Ловецот*

Ловецот е лик кој зборува за дивите животни и за птиците. Треба да биде храбар, но не е ... многу. За едно животно вели: „ставено под заштита на законот“. И додава: „Јас не сум ставен под заштита на законот. Не знам што се чека!“

Целта е образовна: Се учат имиња на животни и се учи нешто за животните.

А од воспитание, и тука – хумор! Убав, сладок, симпатичен. Ненаметлив.

СЕГМЕНТ 6: *Кловновите*

Кловновите се ликови кои погрешно ги изговараат зборовите. Грешката е кај буквата што се изучува. На секое погрешно изговарање следува едно *бип*. Грешките ги поправаат Ноли и Сашо (*не се вели ... туку...*), во улога на учители (кои и онака пишуваат на табла, Ноли носи и очила за „поучителски“ изглед).

СЕГМЕНТ 7: *Анимација – карикатура посветена на буквата*

Секоја буква има своја анимација. Анимациите се ремек-дело на Душан Петричиќ. Тоа се „бушави“, детски, букви што имаат лик (ликови) и приказна. На пр. *М* е *малер*. Приказната е „малерозна“. Буквата *П* „се прекршува“ на средината и „излегува“ *М*. *Т* е „тврдо“, на што асоцира ударот од чекан врз буквата. *О* е „огледало“ – полукругчето се огледува во езерото (водената површина) и го гледаме како *О*.

Ова е можеби и најпрепознатливиот дел на „Бушава азбука“. Прекрасната, инвентивна, „бушаво“ насликана и духовита приказна за секоја буква.

СЕГМЕНТ 8: *Дијалекти (зборови со соодветната буква во македонските дијалекти)*

Опис: Младите актери, облечени во народни носии, кажуваат збор на соодветната буква во различни македонски дијалекти (се кажува и називот на дијалектот).

Остварена цел: Запознавање со поимот дијалектологија и дијалекти, како и етнологија, но без да се споменат овие поими. Соодветно за нивната возраст, децата дознаваат дека на нивниот јазик, истиот збор, во различни места може да звучи различно, и дека секое место си имало своја народна носија (која навистина изгледа убаво и раскошно).

СЕМЕНТ 9: Пословици и гатанки

Овде се запознаваме со ликот што го игра Јовица Михајловски. Приклетен меѓу графички дизајнирани заби, тој кажува поговорки и гатанки. Пр. „Од големштилак носот да му падне на земи, не го ваѓа да си го земи“. „Страшен“ лик!

СЕМЕНТ 10: *Што сакам да бидам*

Опис: Децата актери, на базен, со комплетна „базенска“ костимографија, набројуваат професии.

Остварени цели: Освен што учат професии на соодветната буква (офталмолог, оториноларинголог), децата стекнуваат поим и за зборови што означуваат родова (полова) разлика – *ојачар*, *ојачарка* (со правилно поставен акцент на третиот слог од крајот на зборот). И секако – со досетливост и хумор (професија *откаченист!*).

СЕМЕНТ 11: *Имиња*

Опис: Децата – актери кажуваат имиња на соодветната буква. Кај големите, оваа наука се вика: Ономастика (Антропономастика). Тоа е и образовната цел.

СЕММЕНТ 12: Правилен изговор и пишување

Опис: Во овој сегмент има само два „лика“: голема уста на екранот што изговара зборови со соодветната буква и пишан текст што се однесува на изговорената содржина.

Остварената цел е очигледна.

СЕММЕНТ 13: Бендом АБВ

Бендом Ана, Бодан и Влатко пеат сегменти од прекрасни изворни македонски песни. Она што Ана го пее, може и да се прочита на екранот. Но, сепак, ТРЕБА ДА СЕ СЛУШНЕ.

Овде доживувањето е уметничко.

СЕММЕНТ 14: Книжевникот

Опис: Ова е ликот на актерот Ненад Стојановски. Тој зборува за македонската книжевност. Прекрасно е да се чуе една народна лирска песна од Костурско. Навистина ретко доживување!

Остварени цели: Едукативни и уметничко-естетски.

СЕММЕНТ 15: Учениот и едноставната²

² Последните два назива на сегментите се слободна интерпретација на авторот на овој текст.

Опис: Ова е содржина што повеќе ќе ја разберат возрасните, но децата ја чувствуваат. Има два лика. Едниот е учен маж, што се расфрла со интернационални зборови (на соодветната буква), а другиот е едноставна девојка, која го поправа и „преведува“. Тие се постојано во некој симпатичен конфликт, во кој таа го надмудрува (на едноставен начин).

Остварена цел: Овој сегмент е нешто како Речник на странски зборови (интернационализми). Воспитната цел е очигледна.

Што можеме да додадеме во заклучокот? Моќна е улогата на медиумите во образованието и во воспитанието. И на експлицитен и на имплицитен начин. Нашево излагање го посветивме на една емисија за деца (но и за возрасни) што навистина е повеќеслојна (како „зелката со кошули триста“). Таа описменува, едуцира и развива естетски вредности. Ја негува традицијата и културата. Користи повеќе форми на израз. Модерна е по израз (иако не е толку млада, има повеќе од 20 години) и е секогаш свежа.

Каде е забелешката? Забелешката не е во емисијата, туку по емисијата. Зошто не можеме да ја најдеме никаде за да ја имаме за домашна употреба, а и не само за домашна, туку можеби и за училишна и предучилишна употреба? Вакви бисери ретко се создаваат и треба да се негуваат. Оваа емисија им е потребна и на новите генерации. Да не бидеме само ние побогати со едно вакво искуство.

КОРИСТЕНИ ИЗВОРИ:

http://www.youtube.com/watch?v=1To_P7kwsds (Бушава азбука – најавна шпица)

<http://www.youtube.com/watch?v=v4BdtnKOQK4> (Бушава азбука – дијалекти)

http://www.youtube.com/watch?v=j4r4_c9tyY4 (Бушава азбука – дел од епизода)

<http://video.google.com/videoplay?docid=-2533839748201020288#> (фрагменти од различни епизоди)

<http://mesto.com.mk/video/7BW XK55O65GY/%D0%91%D1%83%D1%88%D0%B0%D0%B2%D0%B0-%D0%90%D0%B7%D0%B1%D1%83%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0> (Бушава азбука - сликовница)

<http://www.mtv.com.mk/mk/emisii/obrazovni.aspx> (Бушава азбука, Лексикомани, Биберчиња, бисерчиња) – но не можат ниту да се гледаат, ниту да се симнат

<http://www.mtv.com.mk/mk/emisii.aspx>

(Зборник на трудови од VI меѓународен балкански конгрес за образование и наука: *Современото општество и образованието*, Охрид, 29. IX – 1. X 2011 г., Скопје, 2011)